

Activiteitenverslag 2023

Datum 01.03.2024 – Algemene Vergadering
Auteur Isabelle Lindemans

Inleiding

Het partnerschap van de Merode werkt sinds 2020 volgens de principes van een landschapspark met de 5 ambitielijnen van het [ambitiebeeld 'Landschapspark de Merode'](#) als rode draad in de gebiedswerking. Alle coalitiepartners dragen bij tot het realiseren van dit ambitiebeeld, zowel in hun reguliere werking als door het realiseren van specifieke projecten. Dit jaarverslag focust op de werking van Landschapspark de Merode vzw binnen dit partnerschap.

In 2023 waren zo 21 projecten lopende met thema's die passen in het veelzijdige verhaal van een landschapspark: natuur- en landschapsontwikkeling (7); toerisme en recreatie (6); landschap, ontmoeting en zorg (3); landbouw en ondernemerschap (3); en tenslotte landschap en erfgoed (2). De vzw neemt hier vooral een overkoepelende, faciliterende en communicatieve rol op, naast financiële ondersteuning. Hiertoe werden verschillende thematische werkgroepen opgericht, goed voor een 30-tal bijeenkomsten met partners en stakeholders. Aan sommige projecten neemt de vzw ook actief deel als projectpartner. Afgelopen jaar werd bovendien een intensief voortraject doorlopen voor het indienen van een Interregdossier NI-VI rond stilte- en landschapsbeleving, meerdaagse wandelroutes, en het raakvlak tussen zorg en toerisme.

Twee studies zijn richtinggevend voor acties in zowel 2023 als daarna: de evaluatie van het onthaal- en communicatieplan en bijhorend advies door studie bureau Stramien en de studie rond kwetsbare open ruimte door Universiteit Antwerpen.

We blikken terug op een geslaagde editie van de Merodehappening en de Dag van de Stille. Hoewel volledig verschillend van aard zijn beide jaarlijkse initiatieven typerend voor de Merodewerking en staat de samenwerking met lokale ondernemers en lokale besturen hierbij centraal. Landschaps- en erfgoedbeleving, streekproducten en lokale verhalen zijn eveneens de rode draad in andere publieksactiviteiten die binnen het netwerk van Landschapspark de Merode georganiseerd worden.

Enkele realisaties konden ook rekenen op persaandacht. De vernieuwde mountainbikeborden, de lancering van drie 'Kinderen Baas'-routes, de opfrissing van borden en meubilair aan onthaalpoort Averbode, en de start aan de buitenwerken van de Stoomzagerij in Laakdal zijn hier enkele voorbeelden van.

We nemen je graag mee in een gedetailleerd overzicht.

Ambitie I: Een sterk partnerschap ontwikkelt en verbindt de bijzondere landschappen met een rijke geschiedenis ruimtelijk en inhoudelijk met elkaar tot een landschapspark.

De gebiedscoalitie

Volgende organisaties zijn effectieve leden van de Algemene Vergadering:

- Provincies: Antwerpen, Vlaams-Brabant, Limburg
- Gemeenten: Aarschot, Diest, Geel, Herselt, Hulshout, Laakdal, Scherpenheuvel-Zichem, Tessenderlo, Westerlo
- Vlaanderen: Agentschap voor Natuur en Bos, Agentschap Onroerend Erfgoed, Vlaamse Landmaatschappij
- Andere partners: Boerenbond, dMO (de Merodeondernemers), Stichting Kempens Landschap, Natuurpunt, Norbertijnenabdij van Averbode, Norbertijnenabdij van Tongerlo, Rurant

In 2023 hadden volgende bestuursvergaderingen plaats:

- Algemene Vergadering: 2
- Raad van Bestuur: 4
- Dagelijks Bestuur: 2

Personeel en organisatie

Naast de coördinator, die in dienst is van de provincie Antwerpen, bestaat het team uit:

- Medewerker Lokaal Ondernemen en Duurzame Landbouw (1VTE)
- Medewerker Toerisme en Recreatie (1VTE)
- Medewerker Natuur en Landschapsbeleving (1VTE)
- Medewerker Administratie en Communicatie (0.8 VTE)

Rekening houdend met langdurige afwezigheid was er in 2023 een gemiddelde personeelsbezetting van 2.9 VTE.

Op het einde van 2023 vond een selectieprocedure plaats voor een nieuwe aanwerving van 1 VTE.

Evaluatie onthaal- en communicatieplan

De studie 'Evaluatie en advies van onthaal en communicatie in Landschapspark de Merode' (Stramien 2023) gaf inzichten in de sterktes en zwaktes van het gerealiseerde onthaalplan en de samenhang van verschillende communicatiekanalen. De studie formuleerde onder meer volgende aandachtspunten: (1) zet in op (meerdaagse) routes die het landschapspark verbinden tot een thematisch geheel, (2) combineer grafische en fysieke huisstijl, (3) rust en stilte staan centraal in USP, (4) benadruk overgangen in het gradiëntlandschap, (5) attendeer bezoekers op het binnenkomen van het landschapspark, (6) integreer treinstations in het toeristisch aanbod, (7) hoe dichterbij de onthaalpoort, hoe sterker de huisstijl, (8) onthaalpoorten leggen een relatie met elkaar, alle communicatie-elementen zijn onderling verbonden.

Deze aanbevelingen geven inmiddels richting aan vele acties op het terrein.

Subsidies

Een jaarlijkse subsidieoproep ondersteunt de realisatie van projecten met een maximum van 20.000 euro subsidie per project. Inhoudelijk werd in de oproep van 2023 de link gevraagd met minstens één van de volgende trajecten:

- bescherming, herstel, en verdere ontwikkeling van het Merodegebied als landschapspark
- actieplan voor het toeristisch onthaal (zoals omschreven in de studie 'Evaluatie en advies van onthaal en communicatie' door Stramien)
- projecten in de marge van het interregdossier NI-VI Parels in Helende Landschappen en het deelproject van de meerdaagse route 'Merodepad'.

Er werden in deze oproep 6 subsidiedossiers goedgekeurd, goed voor een bedrag van 113.000 euro aan financiering vanuit de vzw.

Net zoals in 2022 was het ook mogelijk om subsidies aan te vragen voor publieksevenementen onder het thema 'Op zoek naar de verhaalvertellers van Landschapspark de Merode'. Dit subsidiekanaal is vooral gericht naar lokale verenigingen en geeft een maximumondersteuning van 1000 euro. In 2023 kregen opnieuw 14 organisaties goedkeuring voor financiële ondersteuning van een activiteit, goed voor 10.295 euro.

Een derde subsidiemogelijkheid betreft het

Merodebuitenmeubilair. Partners krijgen jaarlijks

de kans om in te tekenen op een groepsaankoop, financieel ondersteund door de vzw. Zo wordt tegemoet gekomen aan de meerkost die verbonden is aan het samenwerken rond de herkenbaarheid op het terrein door een uniforme stijl van recreatieve inrichting en informatiepanelen. Op die manier wordt ook getracht om het rustige karakter van het landschap te bewaren en visuele vervuiling door overbebording tegen te gaan. Volgende aankopen van buitenmeubilair zijn afgelopen jaar gesubsidieerd: 3 zitbanken, 9 picknickbanken waarvan 4 rolstoelvriendelijke, 8 fietsbeugels en 4 dragers voor infoborden. Dit was goed voor een besteding van 57.244 euro, waarvan 41.623 euro gedragen door de vzw.

Bijzondere vermelding waard: 2 picknickkasten die deel uitmaken van een pilootproject rond picknickfaciliteiten in het Merodegied.

In 2022 werd gestart met een grondig onderhoud aan de belangrijkste onthaalsites. Toen kwamen Westerlo, Gerhagen en Herselt aan bod. Dit jaar kreeg de onthaalpoort Averbode een opknapbeurt met maar liefst meer dan 100 stuks aan banken en borden.

Verder zijn 54 toeristische infoborden, hoofdzakelijk rond de onthaalpoort Averbode, naar de nieuwe huisstijl omgezet. De borden in het Antwerps gedeelte kwamen reeds aan bod in 2022. Voor volgend jaar staan de borden in het resterend gedeelte van Vlaams-Brabant en Limburg op de planning. In samenwerking met Sport Vlaanderen werden ook de borden van de mountainbikeroutes vervangen. Nieuw is hier dat alle routes van het Merodegebied geïntegreerd op de panelen staan. Switchen tussen de provincies is nu ook met de mountainbike handiger.

Het overleg rond het paarden- en ruiternetwerk en het vernieuwen van de bijhorende panelen is nog lopende. Dit traject wordt eveneens getrokken door Sport Vlaanderen.

Merodehappening 2023 in Geel

De Merodehappening is een jaarlijks initiatief waarbij een beurtrol bestaat tussen de 9 Merodegemeenten. Het gebeuren kan rekenen op een budget van 15.000 euro, waarvan 9.000 afkomstig uit gemeentelijke bijdragen. Het is hét grote Merodefeest bij uitstek en zorgt voor verbinding en naamsbekendheid bij de inwoners.

De bijzonder geslaagde editie van de Merodehappening in Zammel was een vruchtbaar product van samenwerking tussen lokale verenigingen, labelhouders en andere partners. Dit jaar waren maar liefst 26 organisaties betrokken, waarbij de verenigingen van Zammel zelf een bijzondere vermelding verdienen. De Merodehappening verder in cijfers: 32 standhouders, 28 activiteiten, 45 medewerkers en vrijwilligers, 2861 afgewassen herbruikbare bekers, heel wat glazen die we niet geteld hebben, 60 Zammelse straataffiches, 150 menukaarten, 500 Merodedraagtassen en een geheel dat opgefleurd wordt door Merodevlaggen en wimpels. Naar schatting 3000 deelnemers genoten van deze zonnige familiehappening.

Ambitie 2: De kernwaarden van de verschillende landschapstypes zijn versterkt en verbonden en vormen een gezonde, veerkrachtige natuurlijke omgeving.

Natuurpunt meldde bij de subsidieoproep 2023 twee nieuwe projecten aan voor financiering, goed voor samen 33.000 euro subsidie. In het project ven- en heideherstel Dassenaarde (Diest) wordt de omvorming van een voormalige weekendvijver tot hoogwalitatieve natuur beoogd. Het tweede project situeert zich in Westerlo en betreft de omschakeling van machinaal weidebeheer naar begrazing in het natuurgebied Schaaewees.

Daarnaast waren volgende meerjarige natuurprojecten nog lopende: habitatherstel in de Demerbroeken, de Langdonken, Goor-Asbroek en het Huisbroek; actieplan rugstreeppad Averbode; overlevingsplan Bruine Eikenpage en venherstel rond het Tandpijnkappelletje in Averbode Bos en Heide.

Groene ontmoetingsplekken zijn de rode draad in de projecten 'De Keyt' in Messelbroek, en 'Vogelzang' in Laakdal. Beide projecten focussen op de herinrichting van publiek toegankelijk domein, met bijzondere aandacht voor biodiversiteit, klimaatrobustheid, spel en natuureducatie. Voor de Keyt is het voortraject nog lopende en is de realisatie ingepland voor 2024. Het project Vogelzang werd succesvol afgerond door o.a. de realisatie van een voedselbos door het Regionaal Landschap Kleine en Grote Nete. De nabijgelegen zorginstelling Vogelzang heeft er een aangename buurtplek bij, en de inwoners worden betrokken bij het onderhoud en het oogsten in deze voedseltuin.

In aanvulling op deze waardevolle initiatieven wordt in het landschapspark ook gewerkt aan een visie om de kwaliteit van de open ruimte te bewaren en te investeren in ecologische verbindingen in samenwerking met al onze partners. In opdracht van de vzw heeft de Universiteit Antwerpen een studie gedaan om de gebieden waar de open ruimte het meest kwetsbaar is in kaart te brengen, en dit voor heel het Merodegebied. Begin 2024 zal deze studie besproken worden in de werkgroep natuur, die zich vervolgens buigt over de verdere stappen in de realisatie van een visie rond ecologische verbindingen.

Ambitie 3: Landschapspark de Merode biedt ruimte voor welzijn van inwoners en gasten tussen natuur en erfgoed.

Stiltebeleving in Landschapspark de Merode

Naar jaarlijkse traditie werd in het laatste weekend van oktober opnieuw de Dag van de Stilte beleefd. In de voorbereiding hiervan organiseerde de vzw een 'Stilteprikkel', een netwerkmoment voor ondernemers en gemeentelijke ambtenaren om samenwerkingen te initiëren. Als gastspreker

kwam Dirk Sturtewagen van de stichting Waerbeke, de organisatie die aan de wieg stond van de Vlaamse Dag van de Stilte. De avond was een succes en leverde 6 nieuwe ondernemers op die tijdens de Dag van de Stilte met hun bedrijf wilden deelnemen. In totaal waren er dat weekend 325 deelnemers verspreid over 21 kleinschalige initiatieven. 15 ondernemers werkten hieraan mee, waarvan 3 landbouwers. In totaal waren 30 partners betrokken bij de organisatie.

Van een gans andere orde is de ambitie om in Landschapspark de Merode een meerdaagse route te realiseren waar stilte- en natuurbeleving centraal staan. Dit projectidee is onderdeel van het Interregdossier NI-VL 'Parels in Helende Landschappen' waarvan Landschapspark de Merode vzw het leadpartnership zal opnemen. In 2023 werd succesvol de eerste fase van goedkeuring doorlopen. De vzw bereidt zich voor om na goedkeuring in 2024 te starten met het realiseren van deze route. Met dit meerdaags Merodepad gaan we op een hedendaagse manier om met de eeuwenoude traditie van bezinning, zorg en pelgrimage in de streek. In dit kader past ook de projectsubsidie van 20.000 euro die partners rond de Sint-Pieterssite in Langdorp ontvingen. Bedoeling is onder meer om de Sint-Pieterskerk overdag permanent open te stellen voor publiek en in het portaal de bezoeker (en pelgrim) welkom te heten met een toeristisch infopunt. Met een ligging op 10 minuten van het station kan deze plek fungeren als eerste rustige stopplaats op een meerdaagse tocht.

Recreatie en toerisme in Landschapspark de Merode.

Landschapspark de Merode kon op toeristisch vlak voor een stuk verder bouwen op de initiatieven van de afgelopen jaren. Zo was de flyer 'Norbertijnenroutes in de Merode' aan haar 2de druk toe (8000 ex.) Deze flyer verwijst naar 13 wandelingen en 8 fietsroutes op norbertijnenindemerode.be, een website die aangemaakt werd in kader van 900 jaar norbertijnen in 2021. Nieuwe initiatieven waren de opmaak van een toeristische kaart (4000 ex.), en de ontwikkeling van 4 interprovinciale fietsroutes. Met dit laatste zoekt de vzw de complementariteit

op met bestaande routes die doorgaans in één provincie liggen. Eén route werd reeds in 2023 gedrukt op 2000 exemplaren, de rest volgt in 2024.

Op digitaal vlak zijn enkele aanpassingen gebeurd aan bezoekdemerode.be om de website gebruiksvriendelijker te maken. Zo is er onder meer heel wat werk geleverd aan de opbouw van een interactieve kaart, die in 2024 zal gelanceerd worden. Daarnaast zijn de opstart van een toeristische nieuwsbrief en een nieuwsbrief naar stakeholders te vermelden.

In 2023 werd een nieuwe samenwerking opgestart met labelhouder Merodefestival (Wesp). Een multimediaal concept rond 8 ontmoetingen tussen muzikanten en stakeholders uit het Merodegebied geeft volgende output: een kwaliteitsvolle wandelroute, een longread, een muzieknummer, foto's, video en een podcast waar ook de werking van het landschapspark aan bod komt. Het geheel zal in het najaar van 2024 gelanceerd worden. De realisatie vraagt een investering van 30.000 euro.

Andere projecten zoals de Kinderen Baas routes in Meetshovenbos, Webbekoms Broek en Weefberg Averbode werden begin 2023 gefinaliseerd, onder de trekkende rol van Regionaal Landschap Noord-Hageland. Deze wandelingen zijn een combinatie van kindvriendelijke, kortere routes en avontuurlijke speelelementen.

Een nieuw project rond verbeterd fietsonthaal aan het Provinciaal Groendomein Hertberg staat gepland voor 2024. Een fietsherstelpunt en een batterijlaadkast zijn hier onderdeel van.

Om meer bekendheid aan het gebied te geven zijn 2 reportages uitgezonden op regionale TV-zenders. 'Op stap' met Ben Roelants werd uitgezonden op ROB, TVA, TVLimburg en TVO. Een uitzending van 'Hallo Zomer' was te zien op RTV en TV Plus.

Ambitie 4: Ondernemen in en met de natuur creëert waarde in landschapspark de Merode.

Deze vierde ambitielijn krijgt vorm door de samenwerking met lokale ondernemers die het Merodelabel hebben ontvangen, met dMO vzw (de Merode ondernemers) en met land- en tuinbouwers.

Merodelabelhouders zijn echte ambassadeurs van het Landschapspark de Merode. Hun liefde voor de regio en haar producten vertaalt zich in hun ondernemerschap en communicatie. Vaak zijn zij het eerste contact met de bezoeker. Bij activiteiten van Landschapspark de Merode (vb. Merodehappening, Dag van de Stilte) worden zij als eerste aangesproken om aan te sluiten, en ze krijgen een plaats in toeristische producten en in de promotie van het gebied. Doorgaans zijn deze ondernemers actief in de horeca, hebben een b&b, leveren een streekproduct of zorgen voor een beleving. Er zijn momenteel 45 labelhouders, en er staan al 8 nieuwe kandidaten genoteerd voor 2024.

Een grotere groep ondernemers is verenigd in dMO vzw. Zij maakten werk van een handige brochure van 52 pagina's met een 70-tal 'leukste adresjes' in Landschapspark de Merode. Deze boekjes werden gedrukt in 18.000 exemplaren. Verder kregen de leden van dMO vzw de kans om voor hun bedrijf gepersonaliseerde flyers in de huisstijl van de Merode te bestellen. Goed voor

een totaal van 138.000 flyers. Naast het gebruik bij de ondernemer zelf gaan deze flyers, net als het boekje met de leukste adresjes, mee in een ruim distributiesysteem naar zowel ondernemers als toeristische infopunten.

Het project Toerismeboeren en Beleefondernemers (Leader Kempen-Zuid) liep van januari 2022 tot juni 2023 in de gemeenten Herselt, Laakdal en Geel. Landschapspark de Merode vzw is hier partner, samen met Boerenbond (Innovatiesteunpunt) en RURANT. Bedoeling was om de mogelijkheden te onderzoeken voor alternatieve overnachtingsmogelijkheden op een landbouwbedrijf en een lerend netwerk op te starten tussen landbouwers en andere toeristische ondernemers. In het voorjaar van 2023 gingen deze ondernemers samen met medewerkers van toeristische diensten op inspiratietoer naar Müllerthal in Luxemburg. Eindresultaat was de fietsbrochure 'Bijten in de boerenbuiten van de Merode' met informatie van alle lokale producenten die aan 3 fietslussen gelegen zijn.

Een ander project waar Landschapspark de Merode vzw partner in is, is het Interreg NWE-project FABulous Farmers rond functionele agrobiodiversiteit. Hierbij wordt onderzocht hoe een verhoogde biodiversiteit kan leiden tot minder input van externe factoren zoals kunstmest en pesticiden. Het project is grotendeels gerealiseerd in de voorgaande jaren, maar in 2023 werd vanuit de vzw een extra cofinanciering voorzien van 15.000 euro voor een bijkomend initiatief. Het betreft de realisatie van een digitaal marktplatform waarbij ondernemers en particulieren landbouwers kunnen ondersteunen in het realiseren van FAB-maatregelen.

In 2022 kende de vzw een subsidie toe aan KOKED vzw, een lokaal initiatief van landbouwers uit de omgeving van Diest die samen een automatenmarktplaats hebben gerealiseerd. Met deze middelen zetten deze ondernemers vooral in op communicatie en op uitwisseling met mogelijk geïnteresseerden elders in het Merodegebied. Eén van de realisaties was een succesvolle zomerfietsstocht langs de producenten van KOKED, zodat ook de onderneming achter het product een gezicht kreeg.

Tot slot was Landschapspark de Merode vzw zijdelings betrokken bij het project 'The exploded view beyond building' op Kamp C. Ondernemers, architecten en kunstenaars werden uitgenodigd om een demohuis te bezoeken vol toepassingen met biogebaseerde bouwmaterialen.

Om de samenwerking met de ondernemers levendig te houden worden jaarlijks een 2-tal netwerkvondingen gehouden. In november 2023 had deze bijeenkomst het thema 'samenwerken'. Er kwamen verschillende projectideeën naar boven die meegenomen worden naar het volgende jaar voor verdere verfijning.

Ambitie 5: Verhalen verbinden mensen, tijd en ruimte in het landschap.

Deze laatste ambitielijn legt de link met het roerend erfgoed van het gebied, met name de vele verhalen die de Merode rijk is. Door verhalen uit het landschap te vertellen, zullen inwoners en gasten zich meer gaan interesseren voor de verschillende aspecten van het landschap. Niet alleen het rijke cultuurhistorische verleden komt hierbij aan bod, maar eveneens hedendaagse verhalen die voortvloeien uit inspiratie dankzij het aanwezige landschap en erfgoed.

Dit laatste is duidelijk onderwerp van de subsidiecall publiekswerking 'Op zoek naar de verhaalvertellers van Landschapspark de Merode'. In 2023 konden we in het Merodegebied zo van volgende initiatieven genieten:

- Vertelavond 'Oep ze Vejels' (Laakdalse heemkring LWGH)
- Beuken van mensen – Kunstwedstrijd Krekkemie (Oxot Westerlo)
- Openlucht atelier voor iedereen (Kunstlicht Diest)
- Boek '100 jaar kolonie' (Heemkring Averbode)
- Het geheime leven van een abdijschuur (Beeldentuin Hugo Voeten Geel)
- Avondzoektocht rond het thema 'Jeanne de Merode in Heultje' (Landelijke Gilde Heultje)
- Wandel- en verteltheater 'Van nieuw kasteel naar oud kasteel' (Toerisme Westerlo)
- Zomerkamp in de schaduw van een kasteel (Toerisme Westerlo)
- Klompenmuseum in gebarentaal (film door Stichting Kempens Landschap)
- De boerenkrijg in het Merodegebied (Davidsfonds Hulshout)
- Tentoonstelling 400 jaar Gasthuizusters in Diest (vzw Koninklijke Vrienden St-Sulpitiuskerk Diest)
- Boek De verloren zielen van Herselt (Erfgoed Herselt)
- Lekker fietsen in landschapspark de Merode (Toerisme Herselt en toerisme Westerlo)

Tijdens Open Monumentendag werkte IOED de Merode rond het thema cementrustiek. Landschapspark de Merode vzw sloot aan met een themafietsroute die verschillende voorbeelden van deze stijl aandoet zoals Lourdesgrotten, de kiosk van Zichem, het Mariapark in Averbode en de villa Janssens in Westmeerbeek.

Op de rand van verhalen en onroerend erfgoed zit ook het project rond 'Het Trammeke' ter hoogte van het Merodekasteel in Westerlo. De restauratie van deze laatnegentiende-eeuwse mobiele dam aan de Grote Nete is een samenwerking van de gemeenten Herselt en Westerlo, Stichting Kempens Landschap en lokale erfgoedliefhebbers. Naast middelen van het Agentschap Onroerend Erfgoed en van de betrokken gemeenten investeert Landschapspark de Merode vzw voor 30.000 euro in dit project. De restauratiewerken gaan in 2024 van start. Op termijn is het de bedoeling om via demowerking en evocatie het verhaal van het Trammeke te ontsluiten voor het grote publiek.

Een andere bijzonder plek met heel wat verhaal is de Stoomzagerij in Laakdal. De houtzagerij die decennia in handen was van één Laakdalse familie is volledig gerestaureerd en herbergt de industriële machines van het voormalige bedrijf. Eind 2023 werd door VLM met de buitenomgeving van de Stoomzagerij gestart. Wanneer dit klaar is volgt in 2024 een groot openingsfeest.

Dank aan iedereen die betrokken was bij de realisaties in 2023.